PRZEGLĄD PRASY ZAGRANICZNEJ

CODZIENNY BIULETYN WYDZIAŁU PRASOWEGO

MINISTERSTWA SPRAW ZAGRANICZNYCH

Rok V. Warszawa, środa 3 września 1930 r. Nr. 201.

ADRES REDAKCJI: ul. Fredry 3. Tel. M. S. Z., wewn. Nr. 53.

SPRAWY POLSKIE

POLSKA, Z. S. R. R. A PAŃSTWA BAŁTYCKIE. KONFERENCJA AGRARNA.

Prasa litewska z 1.IX zamieszcza streszczenie rezolucji konferencji agrarnej w Warszawie p. n. „Uczestnicy konferencji zostali odznaczeni orderem Polonia Restituta".

Rytas 1.IX w art. wst., omawiającym stosowanie przez Sowiety dumpingu wobec Ameryki i państw europejskich, podkreśla z naciskiem, że Litwa powinna bronić się przeciwko dumpingowi sowieckiemu, uniemożliwiającemu rozwój przemysłu i handlu litewskiego. Dziennik przypomina przebieg ostatniego posiedzenia litewskiej izby handlowo - przemysłowej, na którem podniesiona była sprawa zwalczania dumpingu sowieckiego na Litwie. W końcu dziennik dodaje, że Litwa powinna energicznie wystąpić przeciwko dumpingowi sowieckiemu i dlatego jeszcze, że przez stosowanie dumpingu Sowiety chcą doprowadzić Litwę do ruiny gospodarczej, by w ten sposób ułatwić drogę propagandzie komunistycznej.

Paevaleht 21.VIII, donosząc o wizycie trzech litewskich samolotów w Moskwie i o serdecznem przyjęciu zgotowanem im przez sowieckie władze, dodaje, że Litwa stosuje się do życzeń i wskazówek Moskwy, która chce wmówić we wszystkich, jakoby konferencja agrarna w Warszawie była skierowana przeciw Rosji i dowodzi, że Polska napotka w tej sprawie na sprzeciw Litwy. Dziennik od siebie zaznacza, że konferencja warszawska miała charakter czysto gospodarczy.

Paevaleht 21.VIII zamieszcza artykuł poświęcony Litwie i handlowi litewsko-estońskiemu, który obecnie prawie że nie istnieje; autor uważa, że ożywić go może jedynie zawarcie traktatu handlowego estońsko-litewskiego. Niektóre sfery litewskie odnoszą się do tej myśli życzliwie twierdząc, że przyjaźń Estonji z Polską nie powinna być uważana za przeszkodę w doprowadzeniu do przyjaźni między Litwą i Estonją.

Vaba Maa 21.VIII twierdzi, że Estonja odczuwa trudności w handlu z Litwą, gdyż ta ostatnia prawie że nie posiada towarów, potrzebnych Estonji i dlatego Litwa zapewne, chcąc uzyskać poparcie w kwestji wileńskiej, myśli o zawarciu traktatu gospodarczego Litwini chcieliby korzystać z przywilejów przyznanych, na podstawie t. zw. klauzuli bałtyckiej, Finlandji i Łotwie. Ostatniemi czasy, niektóre sfery litewskie wykazywały niezadowolenie z powodu zatrzymania się w Wilnie prezydenta Strandmana, chociaż nie miały ku temu żadnej racji.

Prawda 28.VIII pisze: Fakty—Karol na tronie rumuńskim a Piłsudski na stanowisku premjera — sygnalizują wzrost niebezpieczeństwa wojennego na naszych granicach. Anglja roztacza opiekę nad budową portów wojennych w Rumunji, czyli obejmie dowództwo nad południowym odcinkiem frontu przeciwsowieckiego. „Ekspertami rolniczemi" Francji na międzynarodowej konferencji rolnej w Warszawie będą oficerowie francuskiego sztabu generalnego. Francja w ten sposób opiekuje się środkowym odcinkiem frontu przeciwsowieckiego. Na północnym odcinku Finlandja reprezentuje czynnik przeciwsowieckiej agresji. Imperjalizm prowadzi politykę prowokacji i myśli o interwencji. Odpowiedzią na to jest wzmocnienie sił armji czerwonej.

Hufvudstadsbladet 26.VIII podaje za „New York Sun" wiadomość z Paryża, że francuskie koła dyplomatyczne liczą się z możliwością zajęcia przez Polskę Litwy i anektowania jej. Polska miała już sondować stanowisko Francji, Estonji, Łotwy i Niemiec w tej sprawie. Niemcy godzą się pod warunkiem, że otrzymają za to Gdańsk i Pomorze polskie. Anglja jeszcze

się waha, a Stany Zjednoczone i Sowiety mają być zaskoczone faktem dokonanym.

SYTUACJA POLITYCZNA W POLSCE.

The Chicago Daily Tribune 1.IX koresp. z Warszawy donosząc o rozwiązaniu sejmu, podkreśla, że fakt ten niemile dotknął wielu posłów i senatorów, którzy przyjechali do Warszawy po wrześniowe diety. Koresp. zwraca uwagę, że sejm obecny podzielony był na 26 partyj politycznych, wobec czego nie mógł pracować z pożytkiem dla państwa.

The Manchester Guardian 1.IX donosząc w kores. z Warszawy, o rozwiązaniu sejmu, przytacza opinję pół-oficjalnych organów polskich, w/g. których rząd rozwiązał sejm celem uzyskania w wyborach większości rządowej dla reformy konstytucyjnej oraz dla zademonstrowania solidarności narodowej w obronie istniejących granic. Koresp. przypuszcza, że wiek wyborców zostanie podniesiony i że główna uwaga rządu zostanie skierowana ku polepszeniu sytuacji ekonomicznej kraju.

Lietuvos Aidas 1.IX w art. p. n. „Postanowienie Piłsudskiego", nawiązującym do wywiadu Marszałka, udzielonego „Gazecie Polskiej", pisze, że w historji nie można znaleźć przykładu podobnego poniżania parlamentu, jak to zwykł czynić marsz. Piłsudski. „Marszałek Polski — pisze dziennik — może poniewierać swój Sejm, a to dlatego, że posiada wielki autorytet w narodzie i jest prawie wszechmocny". Dziennik zaznacza dalej, że z wywiadu marsz. Piłsudskiego, oraz z oświadczenia Prezydenta Mościckiego, wynika niedwuznacznie, że marsz. Piłsudski postanowił zmienić konstytucję w drodze dekretu. Niewielu jest takich — pisze w końcu dziennik — którzy dzisiaj wątpią w potęgę Piłsudskiego. Sama nawet opozycja polska, jak donosi prasa zagraniczna, nie bardzo wierzy w to, by udało się jej zwyciężyć Piłsudskiego w wyborach. Z tego widać, że najważniejszemi zagadnieniami dla Marszałka są obecnie sprawy wewnętrzne, aczkolwiek i w dziedzinie polityki zagranicznej jest wiele ważnych spraw do załatwienia". Co się tyczy pogłosek o zamiarze marsz. Piłsudskiego udania się na wrześniową sesję Rady Ligi Nar. do Genewy, to — wg. dziennika — Marszałek tym razem do Genewy nie pojedzie.

Rytas 1.IX w art. p. n. „Polsce nie powodzi się" omawia pogorszenie się sytuacji ekonomicznej w Polsce, naskutek zastoju w przemyśle i ciężkiego kryzysu, jaki przechodzi rolnictwo. Dziennik podkreśla, że wszelkie usiłowania Polski w kierunku uzyskania pożyczki spełzły na niczem, gdyż nawet największy przyjaciel Polski — opływająca w złoto Francja odmówiła udzielenia Polsce pożyczki. Brak zaufania zagranicy do Polski dziennik przypisuje złej międzynarodowej sytuacji Polski, a to w związku z zamiarem polskim co do inkorporacji Prus Wschodnich, oraz z powodu zwołania przez Polskę konferencji agrarnej, skierowanej przeciwko Sowietom, a wreszcie z powodu niezałatwionych sporów granicznych z Niemcami z jednej a z Litwą — z drugiej.

Il Giornale d'Italia 30.VIII w art. wst. zajmuje się wywiadem marsz. Piłsudskiego, udzielonym „Gazecie Polskiej", podkreślając chwilę, w jakiej wywiad się ukazał. Konstytucja polska zrodziła się z wojny o niepodległość przeciw trzem cesarstwom zaborczym, pod hasłami demokratyzmu. Po latach próby okazała się niemożliwość pogodzenia jej z koniecznościami rządzenia. Bo też posłów, zdaniem Marszałka, nie można utożsamiać z narodem. Stanowią oni tylko grupy polityczne, żerujące na żywem ciele narodu i prowadzące do anarchji. Niemożna też, zdaniem dziennika, uważać demokratyzmu za wyraz kultury zachodniej, gdyż fakty z życia temu przeczą.

POLSKA, NIEMCY I FRANCJA.

Der Tag 2.IX w koresp. z Warszawy pisze o „dzikiej nagonce na Niemców w Polsce", jaką były manifestacje przeciwniemieckie w Warszawie i Katowicach.

Dalej dziennik zaznacza, że władze polskie zamknęły szkołę niemiecką w powiecie Pszczyńskim i przeniosły kierownika szkoły na emeryturę, chociaż konwencja genewska przewiduje utrzymanie tej szkoły na dalsze trzy lata.

Algemeen Handelsblad 23.VIII, omawia ostatnie wystąpienia Poincaré'go i jego nieufność do Niemiec. Ważne jednak jest, że i on chce się liczyć z możliwością zmiany postanowień traktatowych w przyszłości. O mowie Treviranusa, autor pisze, że forma jest niefortunna, lecz treść nie jest nowa. Ważne jest, że przemilczał Alzację, z czego można wnosić, że nawet nacjonaliści uważają tę sprawę za definitywnie załatwioną.

W d. c. dziennik zauważa: jeżeli kiedy niewątpliwe błędy Wersalu zostaną pokojowo naprawione, to należy przygotowywać to w cichości. Dowodem konieczności takiego zabierania się do rzeczy jest to, co d'Abernon pisze o historji Locarno. Lecz kto pragnie uniknięcia katastrofy w przyszłości, powinien obie strony przekonywać, że dokonana została krzywda, a z drugiej strony nową krzywdą byłoby błędy jednostronnie naprawiać; np. przy całym szacunku dla słusznych skarg niemieckich przeciw postanowieniom na wschodzie, nie można byłoby tych postanowień traktatowych zwyczajnie unieważnić bez wyrządzenia krzywdy Polsce, której nawet Niemcy nie zaprzeczają już prawa do swobodnego i zdrowego narodowego rozwoju.

Algemeen Handelsblad 23.VIII podkreśla, że coraz widoczniejsze, iż ewakuacja jest krytycznym momentem w stosunkach francusko-niemieckich. Gdy miecz Damoklesa został schowany, powstaje pomiędzy b. przeciwnikami umysłowość, grożąca zamąceniem atmosfery. Wielką wrażliwość zwycięzców ilustruje reakcja we Francji i w Polsce z powodu mowy Treviranusa. Autor zwraca uwagę na wzrastającą orjentację prawicową w Niemczech. Wzmagają się głosy tych, którzyby chcieli: „siegreich Frankreich schlagen" i „gegen Osten reiten", co napewno nie przyczyni się do uspokojenia zagranicy. Kandydatura v. Seeckt'a dała okazję do pełnych troski komentarzy że strony francuskiej. Artykuł cytuje szereg głosów francuskich o armji niemieckiej, o v. Seeckt'cie, szpiegowstwie niemieckiem, poczem powiada że wzrastające wzajemne interesowanie się siłami wojskowemi prowadzi do znanych następstw, pomimo, że praktyka wykazała smutne rezultaty dla obu stron. Przeto konieczny jest po obu stronach Renu spokój, by nie zaprzepaścić dzieła Brianda i Stresemanna.

ZAGADNIENIA OGÓLNE

POLITYKA ZAGRANICZNA NIEMIEC. NIEMCY A Z. S. R. R.

The Manchester Guardian 1.IX omawiając w art. wst. rewelacje o współpracy armji niemieckiej z armją czerwoną, pisze, iż nie ulega wątpliwości, że większość Niemców przeciwna jest jakiejkolwiek współpracy (entente) militarnej z Rosją. Stanowisko to jest najlepszą gwarancją przeciwko zawarciu tego rodzaju porozumienia, które zagrażając Polsce, stanowiłoby poważne niebezpieczeństwo dla pokoju. Natomiast stanowisko niemieckiego ministerstwa wojny w tej sprawie nie jest ani tak jasne, ani tak zadawalające. Chociaż nie ma nic nadzwyczajnego w studjowaniu i obserwowaniu przez Niemców armji czerwonej, to jednak ostatnie wypadki ujawniły współpracę pomiędzy armją niemiecką a czerwoną. Opinja niemiecka obawia się, że grupa generałów usiłuje kierować polityką zagraniczną Niemiec; jest to prawdziwem niebezpieczeństwem, na które na szczęście opinja niemiecka zwróciła uwagę.

Vorwärts 31.VIII w koresp. z Londynu pisze, że w Anglji wywołała alarmujące wrażenie wiadomość o współpracy armji niemieckiej z armją sowiecką. Prasa podaje na naczelnem miejscu te wiadomości. „Manchester Guardian" podaje wiele szczegółów o udziale niemieckich oficerów w armji sowieckiej, którzy są zaopatrywani w osobne paszporty.

Der Abend 1.IX pisze z powodu artykułu „Hamburger Nachrichten" o armji niemieckiej i polityce zagranicznej, że żaden dziennik nie rzucił tak obciążającego cienia na armję niemiecką, jak powyższy, gdyż żaden tak wyraźnie nie potwierdził, iż armja niemiecka uprawia swoją odrębną politykę zagraniczną.

Jeżeli więc to pismo wzywa, aby prokurator pociągnął tych, którzy o to armję oskarżają, do odpowiedzialności o zdradę stanu, to przedewszystkiem redaktor odpowiedzialny tego pisma powinien być przygotowany na zaaresztowanie go.

Viitorul 31.VIII stwierdza, że pomijając socjalnych narodowców Hitlera oraz komunistów program wszystkich innych stronnictw niemieckich jest jednakowy w zakresie polityki zagranicznej a tylko sposoby przeprowadzenia go są różne. Obejmuje ten program: zmianę granic wschodnich, przywrócenie pełnej suwerenności Niemiec w Nadrenji, prawo Niemiec do zbrojenia się, o ile inne państwa nie przeprowadzą rozbrojenia w myśl układu wersalskiego, przyłączenie Austrji do Niemiec i opieka nad mniejszościami niemieckiemi zagranicą, coby Niemcom pozwoliło wtrącać się w sprawy wewnętrzne innych państw.

PROJEKT UNJI EUROPEJSKIEJ.

Le Temps 31.VIII informując o projekcie Unji Europejskiej opracowanym przez Międzynarodowy Związek Prawników pisze, iż jest to inicjatywa najzupełniej prywatna i nie obowiązująca żadnego z państw. Związek prawników wychodzi z założenia, że wiele zagadnień o charakterze międzynarodowym łatwiej dałoby się rozwiązać, gdyby omówiono je najprzód w ściślejszej grupie. Nowa organizacja, — zdaniem Związku prawników — nie powinna być federacją państw w sensie politycznym, lecz musi być instytucją żywą i ruchliwą, popierającą organizowanie się państw w grupy regjonalne, utrzymane jednak w ramach Ligi Narodów, co najzupełniej godzi się z art. 21 paktu; organizacja ta winna wreszcie opierać się na zasadzie równości i poszanowania suwerenności państw.

SYTUACJA POLITYCZNA WE FRANCJI.

Deutsche Allg. Ztg. 29.VIII zamieszcza artykuł dyplomatycznego korespondenta „Daily Telegraph" p. t. „Izolacja Francji". Autor dowodzi, że izolacja Francji coraz bardziej się uwydatnia, a najbardziej dobitnie wykazuje to stan sprawy rozbrojeniowej.

Francja przybyła do Londynu na konferencję morską w celu przeszkodzenia rozbrojeniu, do czego dążyli inni uczestnicy konferencji. Stara się ona zwalić winę na Włochy za rozbicie się sprawy rozbrojenia na morzu, ale ona tylko wyłącznie ponosi winę za to, ponieważ w położeniu, jakie się wytworzyło na konferencji londyńskiej, tylko Francja decydowała o jej powodzeniu, lub niepowodzeniu. Autor dowodzi dalej, że Briand nie zwraca uwagi na interes ogólny świata i tylko broni interesów Francji, a gdy go zaczęto przypierać do muru, ustąpił fotel premjera na rzecz Tardieu, za którym się schował.

SYTUACJA POLITYCZNA NA LITWIE.

Lietuvos Aidas 28.VIII w art. wst., nawiązującym do zamachu na płk. Rusteikę, wskazuje niedwuznacznie na prof. Woldemarasa, jako na moralnego sprawcę zamachu. Dziennik, zaznacza, że opinja litewska, nie wyłączając opozycji a nawet wielu stronników b. dyktatora, potępiła zamachowców i odwróciła się zupełnie od prof. Woldemarasa, który sam wykreślił siebie z życia politycznego Litwy. Powstaje teraz pytanie, co uczynić z tym człowiekiem, który uważał, iż tylko on jeden potrafi rządzić państwem i który dla osiągnięcia swych celów wykorzystywał wszystkie możliwe środki. W końcu dziennik podkreśla normalny rozwój państwa litewskiego za rządów Tubelisa i dodaje, że rząd obecny zyskuje coraz więcej zwolenników nawet w obozie opozycji.

Rytas 30.VIII w art. wst., nawiązującym do przygotowywanego na całem terytorjum Litwy obchodu 500-letniej rocznicy zgonu W. Ks. Witolda, podkreśla niedostateczność tych przygotowań i nawołuje społeczeństwo litewskie do wytężenia wszystkich wysiłków w kierunku uczynienia obchodu dn. 8 września pamiętnym i wspaniałym. Litwa — wg. dziennika — powinna przygotowywać się do obchodu gruntownie, a to z tego względu, że Niemcy również w r. b. obchodzą 700-letnią rocznicę podboju Prus Wschodnich, dawnej prowincji litewskiej. „Rytas" pisze: „Jeśli już nie chcemy przeciwko temu reagować by nie narazić się sąsiadowi, to przynajmniej powinniśmy nauczyć się od niego jak należy urządzać podobne uroczystości".

Prasa litewska z 30.VIII zamieszcza wiadomość o rozwiązaniu przez gubernatora Merkisa sejmiku kłajpedzkiego. Merkis rozwiązał sejmik z powodu votum nieufności, wyrażonego przez przedstawicieli niemieckich sejmika nowemu dyrektorjatowi kłajpedzkiemu.

Lietuvos Żinios 30.VIII informuje o zamknięciu w Kłajpedzie największej fabryki, zatrudniającej 900 robotników. Kilka tysięcy osób zostało bez chleba i zarząd miasta zmuszony będzie wypłacać zwolnionym robotnikom zapomogi.

SYTUACJA POLITYCZNA W TURCJI.

Wieczerniaja Moskwa 29.VIII omawia znaczenie polityczne utworzenia w Turcji nowego stronnictwa liberalnego pod kierownictwem b. posła tureckiego w Paryżu Fethi - beja i zaznacza, że byłoby błędnem przypuszczenie, iż utworzenie nowego stronnictwa znajdującego się w opozycji do stronnictwa Kemala paszy jest jedynie przeniesieniem na grunt turecki form parlamentaryzmu europejskiego. Cele nowego stronnictwa są znacznie głębsze a sam fakt utworzenia za zgodą Kemala paszy opozycji w parlamencie tureckim świadczy o istotnych zmianach w polityce burżuazji tureckiej. Wielka burżuazja turecka dążyła oddawna do współpracy gospodarczej z kapitalistami europejskimi. Odnowienie łączności gospodarczej Turcji ze światem burżuazyjnym jest właśnie zasadniczym celem stronnictwa Fethi - beja. Ewolucja polityki tureckiej w tym kierunku nie może nie wywołać zaniepokojenia wśród szczerych przyjaciół niepodległości tureckiej. Należy w pierwszym rzędzie obudzić zainteresowanie i uwagę do tego faktu szerokich rzesz pracujących nowej Turcji, gdyż bez pomocy tych rzesz niemożliwem jest organizacja czynnego przeciwstawienia się imperjalizmowi europejskiemu, który znalazł wreszcie punkt oparcia w Turcji.

NOTATKI I INFORMACJE

RÓŻNE.

Dzień Kowieński z 30.VIII zamieszcza obszerne sprawozdanie z czwartego zjazdu polskiej młodzieży akademickiej Litwy.

Il Giornale d'Italia 24.VII w koresp. z Częstochowy zamieszcza artykuł o Jasnej Górze z dwoma zdjęciami; autor podkreśla „odwieczne przywiązanie rycerskich Polaków do katolicyzmu".

Lavoro Fascista 3.IX w art. wst. omawia warszawską konferencję rolną, stwierdzając, że prace cechowała powaga i szczere dążenie do osiągnięcia porozumienia ośmiu państw celem obrony interesów 97 miljonów obywateli tych państw. Analizując stanowisko poszczególnych delegacyj, pismo przewiduje trudności w zrealizowaniu projektu federacji państw rolnych Europy wschodniej, podkreśla objekcje prasy jugosłowiańskiej w sprawie przeciwdziałania kryzysowi rolnemu oraz niezawsze zgodne stanowisko wobec protekcyjnej polityki rolnej Niemiec. Przegrupowanie państw rolniczych Europy wschodniej, pisze dziennik, jest zrozumiałe, wątpić jednak można, czy starczy dobrej woli do stworzenia pozytywnych elementów bloku agrarnego.

Reichspost 30.VIII. Prof. Hantos w art. p. t. „Zbliżenie rolnicze w środkowej Europie" omawia ostatnie konferencje rolnicze w Bukareszcie, Sinaia i Warszawie. Autor uznaje potrzebę porozumienia państw środkowo - europejskich w tej dziedzinie i na tej drodze widzi jedyną możliwość uratowania od ruiny rolnictwa tych państw. Autor twierdzi, że prawdziwie środkowo - europejska organizacja powinna obejmować dostawców i odbiorców w równym stopniu. Wobec tego, że ruch towarów przemysłowych odbywa się na tym terenie w kierunku przeciwnym do ruchu produktów rolniczych, — wzajemne uzupełnienie organizacyjne tego ruchu wzmocniłoby obydwie strony.

De Maasbode 23.VIII w art. p. n. „Posunięcie szachujące czy dopełnienie konferencji w Sinaia i Bukareszcie?" podkreśla, że Bukareszt sprowadził politykę do właściwych proporcji w porównaniu z powagą spraw ekonomicznych. Konferencja Warszawska też usuwa politykę na plan dalszy, acz szanse powikłań są tu większe. Polska stanowczo broni się przed zarzutami, by miała cele polityczne. Dla niezwykle czynnej Polski ważne jest bardzo objęcie i w tych sprawach kierownictwa. Widzieć w tem wyłącznie cel polityczny jest niesłusznem rzucaniem podejrzenia, acz zrozumiałe jest, że Niemcom i Rosji nie podoba się to dążenie do roli kierowniczej na wschodzie.

Wozrożdienje 27.VIII pisze: Wiadomość o rokowaniach prowadzonych w Hamburgu między przedstawicielami banku rosyjsko - azjatyckiego i grupą finansistów amerykańskich w sprawie **sprzedaży** Wschodnio - Chińskiej kolei żelaznej, są nieprawdziwe. Osoba dobrze poinformowana oświadcza nam, iż wiadomości o rzekomej sprzedaży są rozpowszechniane przez bolszewików i grupę międzynarodowych aferzystów w celach spekulacyjnych. Żadne amerykańskie konsorcjum bez aprobaty rządu St. Zjedn. nie dokonywa tranzakcji z zagranicą, zaś rząd nie otrzymywał od amerykańskich grup finansowych zapytań co do Wschodnio - Chińskiej kolei żelaznej.

ARTYKUŁY NIEUWZGLĘDNIONE.

Berliner Tgbl. 16.VII Prager Aussenpolitik. — Englands neuer Imperialismus.

Berliner Tageblatt 22.VIII Mandat Palästina.

Deutsche Tageszeitung 22.VIII Trockenheit in Amerika.

Deutsche Allg. Ztg. 23.VIII. Italien — europäische Grosmacht.

Reichspost 31.VIII. A. Chamberlain. Britisches Weltreich oder Paneuropa?

Neue Zürcher Ztg. 31.VIII. Prof. H. Wehberg. Frankreich und der Weltschiedsvertrag.

Drukarnia „KADRA". Długa 50, tel. 186-30.

Drukowano na prawach rękopisu.